

Kyrkynjy Aýatyň Gizlin Taryhy — On Sekizinji San

Ikinji Hasrat — Başinji Bölüm

Jeff Pippenger

2026-07-15

Ylhamyň dokuzynjy babyndaky Ninewanyň söweşini aňladýan “açar” taryhda öwrülişik nokadyny emele getiren wakada ýerine ýetdi; elbetde, açaryň edýän işi hem şudur. Meniň öňe sürýän pikirim şudur: Ninewanyň söweşi diňe bir yslamyň ösüşini bellän taryhy açar bolman, eýsem pygamberlik açary hem bolup durýar. Şol söweşiň pygamberlik dinamikasy, Danielde we Ylhamda beýan edilişi ýaly, Mukaddes Kitap pygamberligindäki patyşalyklaryň ähli ugurlaryny Danieliň on birinji baby bilen sazlaşyga getirýär. Muny etmek bilen, ol şol patyşalyklaryň hemmesine Danieliň on birinji babyndaky soňky alty aýata şaýatlyk etmäge, has-da möhümi bolsa — kyrkynjy aýatyň daşarky gizlin taryhynyň möhürini açmaga mümkinçilik berýär.

Men saňa Gökleriň Patyşalygynyň açarlaryny bererin; sen ýerde nämäni baglasaň, ol gökde-de baglanan bolar; sen ýerde nämäni çözseň, ol gökde-de çözülen bolar. Matta 16:19.

Mohammetiň Patyşalygynyň Boşadylmagy we Ösüşi

627-nji ýylda Ninowanyň söweşi, Hudaýyň ätiýaçlyk dumanı bilen utgaşan Rimiň hilesi arkaly ýenlen Pars güýjüniň soňky on ýylynyň başlangyjyny belläp geçdi. Ol Muhammetiň yslam goşunlarynyň göterilip başlaýan öwrülişik pursadyny hem aňladýardy. Bu söweş öňden bar bolan bir böwedi aýyrýdy; nazary taýdan aýdylanda, eger Rim bilen Pars ikisi hem öz güýjüni saklap bilen bolsady, şol böwet ýerinde galardy. Emma olaryň ikisi hem ony saklap bilmedi.

Saklamak we Boşatmak

Yslamyň pygamberlik nyşanyndaky beýanynda biz Ýazgylaryň iň ilkinji tanyşdyrylyşyndan başlap Yslamyň çäklendirilmegini we soňra boşadylmagyny görýäris: Sara Hagar bilen Yşmaýyly çäklendirmäge Ybraýymy ynandyrdy.

Sarai Abrama şeýle diýdi: «Meniň nädogrulygym seniň üstüne bolsun; men gyrnagymy seniň gujagyňa berdim; emma ol özüniň göwreli bolandygyny göreňde, onuň gözünde men ýigrençli boldum; goý, Reb meniň bilen seniň araňyzda höküm çykarsyn». Ýöne Abram Saraýa diýdi: «Ine, seniň gyrnagynyň seniň eliňdedir; oňa göwnüňe laýyk bolşy ýaly et». Şonda Sarai oňa agyr daraşdy, ol hem onuň öňünden gaçyp gitdi. Gelip çykyş 16:5, 6.

Şol wakadan hem öň, Hajaryň pygamberlik beýanatyna girizilmeginiň sebäbi Rebbiň Sarany çaga dogurmakdan “saklamagydyr”.

Indi Saryň, Abyramyň aýaly, oňa hiç bir çaga dogurmandy; onuň Hajer atly bir müsürli gyrnagy bardy. Saryň Abyrama şeýle diýdi: «Ine, Reb meni çaga dogurmakdan mahrum etdi; senden haýyş edýärim, gyrnagymyň ýanyna gir; belki, onuň arkaly men çaga eýe bolaryn».

Abyram hem Saryň sesine gulak asdy. Gelip çykyş 16:1, 2.

Ylham 9-daky Mohammede berlen “açar”, soňra Ninewäniň söweşi arkaly ýerine ýetirilen bolup, pygamberlik taryhynyň islendik döwründe Yslamyň üstündäki “çäklendirijiniň” aýrylmagyny aňladýar.

“Perişdeler dört ýeli tutup durýarlar; olar bütin ýeriň ýüzüne atylyp çykyp, öňünden weýrançylygy hem ölümi getirjek bolup dyzginini üzmäge dyrjaşýan gazaply at hökmünde şekillendirilýär.” Manuscript Releases, volume 20, 217.

Muhammet patyşalygynyň “galşy we pese gaçşy” köpräk galmak we pese gaçmak hökmünde däl-de, eýsem “boşadylmak” we “saklanyp durulmak” hökmünde görkezilýär. Yslam pygamberlik taýdan boşadylanda, bu boşadylyş Ninewi söweşi arkaly şekillendirilip görkezildi.

Diňe Gamlaryň Özi

Ýedi surnaýyň arasynda diňe Yslamyň “waý” surnaýlary ilkinji gezek pygamberlik taryhyna girizilen wagtyndan başlap, synag möhletiniň ýapylýança, yzygiderli güýç hökmünde taryhyň içinden geçýär. Günbatar Rimiň üstüne getirilen ilkinji dört surnaý Odoakri, Genserigi, Attila Hunny we Alarigi aňladýardy; şeýlelikde olar soňky günlerde takdaryň hökümünü ýerine ýetirýän dört güýji nyşanlaýardy. Emma olaryň häzirki zamandaky garşylygy şol gadymy dört güýjüň göni nesli däldir. “Waý” surnaýlarynda welin beýle däldir. Yslam taryha bir gezek girenden soň, ol synag möhletiniň ýapylýan döwrüne çenli goýberilişiň we saklanyşyň göni ugry boýunça dowam edýär; ahyrsoňunda bolsa synag möhletiniň ýapylşynda doly goýberilýär. “Waý” surnaýlarynda “açar” bolup durýan “goýberiliş” Ninewa söweşi bilen bellenilýär.

Nikomediýa we 1299-njy ýylyň 27-nji iýuly

Ilkinji imanlylar 1299-njy ýylyň 27-nji iýulyň ýüz elli ýylyň başlangyjy hökmünde dogry kesgitlediler; şol döwür 1449-njy ýylyň 27-nji iýulynda tamamlandy, we bu hem öz gezeginde 1840-njy ýylyň 11-nji awgustynda jemlenen üç ýüz togsan bir ýyl on baş günün başlangyjyny emele getirdi.

Öňki makalada Osman I-niň, Osmanly beýliginiň esaslandyryjysynyň ogly bolan Soltan Orhan Gazynyň Nikomediýa garşy 1333-nji ýyldan 1337-nji ýyla çenli alyp baran gabawyny kesgitledik; şol wagtda ol möhüm Wizantiýa şäheri bolan Nikomediýany gabawa alypdy. Bu gabaw, kakasy Osman bilen başlan Nikomediýa garşy söweşleriň jemlenmesidir. Ylham kitaby 9:10-daky bir ýüz elli ýyl 1299-njy ýylyň 27-nji iýulynda başlapdy, we pygamberligiň başlangyjy hökmünde, şol başlangyç senesi bilen bagly taryhy wakalar bellige alynmalydyr. Osman I (Osmanly nesilşalygynyň esaslandyryjysy) Soltan Orhan Gazynyň kakasydy; ol 1299-njy ýylyň 27-nji iýulynda Nikomediýanyň sebitinde, Nikomediýa şäherine golaý ýerde bolan Bafeus söweşinde Wizantiýa imperiýasyna garşy irki döwürdäki möhüm ýeňşi gazanypdy; bu şäher Rim hem-de irki Wizantiýa taryhynda örän möhüm paýtagt şäherdi.

Ata we Ogul

1299-njy ýylyň 27-nji iýulynda Osmanyň güýçleri ýerli häkim tarapyndan ýolbaşçylyk edilen Wizantiýa goşunyny ýeňdi. Bu söweş, Osmanyň Bitiniýada (Anatoliýanyň demirgazyk-günbatarynda) häkimiýeti jemläp başlamagyndan soň gazanan ilkinji iri özbaşdak harby üstünlikleriniň biri hasap edilýär. Ol kiçi bir türk begliginden (taýpa knýazlygyndan) soňlugy bilen Wizantiýa ýerlerine garşy çykjak we olary basyp aljak ösüp barýan bir güýje öwrülmeğiň möhüm bir tapgyryny aňlatdy. Şol sene Yslamyň ösüş döwüriniň başlangyjyny alamatlandyrýar; bu ösüş ahyrsoňy 1453-nji ýylda Konstantinopolyň ýykylmagy bilen Osman imperiýasynyň döredilmegine eltdi. Osman gazy söweşijilerini (yslamy hyjuw bilen hereket edýän serhet talaňçylaryny) ulandy, hem-de şondan başlap gazy serhet söweşijileriniň has tertipli goşuna öwürlmek prosesi başlandy; bu goşun Osmanyň döwründen başlap, soňra onuň ogly Orhanyň döwründe kem-kemden ösdi. Osmanyň mirasynyň beýleki möhüm unsurlarynyň arasynda şonuň ýaly bir ýagdaý hem bar: ol Yslama mülkleri saklap galmaga mümkinçilik berdi; bu bolsa gazy söweşijileriniň uruş usulyndan tapawutlanýardy, çünki olaryň tertipsiz urup-gaçmak taktikasy olara diňe ýeňişleriniň oljasyny galdyryýardy, emma hiç haçan hiç hili territoriýany bermändi.

1299-njy ýylyň 27-nji iýulynda Osman Nikomediýa sebitinde ýörişe başlady, otuz dört ýyl geçenden soň bolsa onuň ogly paýtagt şäheri bolan Nikomediýany dört ýyllap gabawa aldy. Başlangyçda ata, soňunda bolsa ogul. Uruş Nikomediýa hökmünde görkezilen sebitlere garşy başlaýar we Nikomediýa sebitiniň paýtagt şäheri bolan Nikomediýanyň eýelenmegi bilen tamamlanýar. 1299-njy ýyldan 1337-nji ýyla çenli otuz sekiz ýyllyk döwürdir, pygamberlik taýdan bolsa “otuz sekiz” sany ýokary galmagy alamatlandyrýar.

Soňra men: «Indi turuň-da, Zered jülgesinden geçiň» diýdim. Şeýlelikde biz Zered jülgesinden geçdik. Kadeşbarneyadan çykyp, Zered jülgesinden geçýänçäk geçen wagt otuz sekiz ýyl boldy; şol wagta çenli Rebbiň olara ant içişi ýaly, söweşeň erkekleriň bütin nesli goşunyň arasyndan ýok bolup gutardy. Kanun taglymaty 2:13, 14.

1299-njy ýylyň 27-nji iýulyndan 1449-njy ýylyň 27-nji iýulyna çenli bolan ýüz elli ýyl, Ylhamyň dokuzynjy babyndaky ikinji hasrata degişli Osman imperiýasynyň esaslandyrylmagyna alyp baran döwri aňladýar. Nikomediýanyň tapgyrlaýyn basylyp alynmagynyň otuz sekiz ýyly bir ata (Osman) bilen başlap, onuň ogly (Orphan) bilen tamamlandy. Bu döwür taýpa begliginiň imperiýa çenli tapgyrlaýyn ýokarlanşynyň ilkinji ädimini şekillendirýär.

1299-njy ýylyň 27-nji iýulyndan 1449-njy ýylyň 27-nji iýulyna çenli bolan bir ýüz elli ýyl, otuz sekiz ýylyň soňuny belleýän dört ýyllyk gabawy öz içine alýar. Nikomediýanyň basyp alynmagynyň başlangyjy ata Osman tarapyndan goýuldy, onuň soňy bolsa 1333-nji ýyldan 1337-nji ýyla çenli dowam eden dört ýyllyk gabaw arkaly amala aşyryldy; bu gabaw Osmaniň ogly tarapyndan alnyp barylady.

1449-njy ýylyň 27-nji iýulynda ýüz elli ýyl tamam bolanda, Wizantiýanyň imperatory Konstantin on birinji, ýagny gündogar Rimiň soňky Konstantini, tagta çykmak üçin türklerden rugsat sorady. Şol seneden Konstantinopolyň basylyp alynmagyna çenli dört ýyl bardy. Ol dört ýyl Konstantinopolyň gabaw bilen gurşalyp alynmagy bilen tamam boldy, we soňky Konstantin şol gabawda aradan çykdy. Yslamyň ösüşi ýüz elli ýyllyk pygamberlikdäki ilkinji otuz sekiz ýyl bilen

görkezilýär; bu bolsa dört ýyllyk gabawa ýetip tamamlandy. Ýüz elli ýyl tamam bolanda, Yslam türkleriň şol wagt eýe bolan güýji arkaly gündogar Rimi peseldip biljek derejesine çenli ösüpdi. 1449-njy ýylyň 27-nji iýulyndaky şol peseldilmeden soňky dört ýyl gündogar Rimiň ýykylmagyna alyp bardy, çünki Konstantinopol gabaw arkaly ele geçirildi. Ilkinji otuz sekiz ýylyň soňy bir gabaw bilen bellenýär, we Osmanly imperiýasynyň esaslandyrylmagy hem bir gabaw bilen bellenýär.

38 we 40

Otuz sekiz sany, Musa tarapyndan Kanun taglymatynda beýan edilişi ýaly, çölde kyrk ýyl azgynçylyk edip gezmegiň höküminiň soňky otuz sekiz ýylyny aňladýan nyşandyr. Şonuň üçin otuz sekiz sany, nyşan hökmünde, kyrk sany bilen baglanyşyga eýedir. Osman 1299-njy ýylyň 27-nji iýulynda Nikomediýa ýurduny eýeledi, we otuz sekiz ýyl geçenden soň onuň ogly şol ýurduň paýtagt şäherini eýeledi. Ýurt hem, paýtagt şäher hem Nikomediýa diýlip atlandyrylýardy. Taryhçylar bu söweşi Osmanly imperiýasynyň galyp başlamagynyň hut ilkinji başlangyjyny görkezýän “iki” ädimiň birinjisi hökmünde kesgitleýärler. Taryh tarapyndan kesgitlenýän ikinji ädim bolsa 1301-nji ýylda bolan Nikeýa söweşidir. Şol ýerde kakasy Osman Nikeýa diýlip atlandyrylýan ýurdy eýeledi, we 1331-nji ýylda, otuz ýyl geçenden soň, onuň ogly öňki Rim paýtagt şäheri bolan, Nikeýa atly paýtagt şäheri eýeledi.

1299 we Nikomediýa söweşi bilen baglanyşyklykda, iki ädimiň birinjisi hökmünde, ikinji ädim iki ýyl soň, 1301-nji ýylda geldi. 1299 otuz sekiziň bir nyşanydyr, we iki ýyl soňra (kyrk), Nikaýanyň welaýaty ata tarapyndan eýelenýär. Gadymy Ysraýylyň wada berlen ýurdy ele geçirmek üçin ýerinden galan otuz sekiz we kyrk gatnaşyklary 1299-njy ýylyň 27-nji iýulynda we 1301-nji ýylda görkezilýär. Yslamyň ýokarlanyp başlamagynyň şol ilkinji iki ädimi, atanyň ilki welaýaty basyp almagy we oglunyň ahyrda şol welaýatyň paýtagtyny basyp almagy bilen başlanýan harby ýörişler arkaly alamatlanýar. Iki paýtagt hem gaçanda, olar gabaw astynda gaçdy. Iki paýtagt hem belli bir döwürde gündogar Rimiň paýtagtlary bolupdy.

1299 we 1301 1840-njy ýylyň 11-nji awgustynda öz tamamyňa ýetýär; bu bolsa 1838-nji ýylyň taryhyny aňladýar, şol ýylda Liç ilkinji gezek özüniň garaýşyny hem-de ahyrsoňy 1840-njy ýylyň 11-nji awgustynda ýerine ýetjek üç ýüz togsan bir ýyl we on baş günlük pygamberlik baradaky öňünden aýdyşyny çap edipdi. Milleritler üçin ýokary galmagyň iki basgançagy 1838-nji we 1840-njy ýyllardy.

“1840-njy ýylda pygamberligiň ýene bir ajaýyp berjaý bolşy giň gerimli gyzyklanma döretdi. Ondan iki ýyl öň, Ikinji Gelişi wagyz edýän öňdebaryjy hyzmatkärleriň biri bolan Josiah Litch, Ylham 9-uň düşündirişini neşir edip, Osman imperiýasynyň ýykyljakdygyny öňünden aýtdy. Onuň hasaplamalaryna görä, bu güýç ‘miladydan soňky 1840-njy ýylda, awgust aýynyň dowamynda bir wagtda’ agdarylmalý eken; we munuň amala aşmagyna bary-ýogy birnäçe gün galanda, ol şeýle ýazdy: ‘Birinji döwri, ýagny 150 ýyly, Deacozes türkleriň rugsady bilen tagta çykamazdan öň takyk berjaý boldy diýip hasap edip, hem-de 391 ýylyň we on baş günün ilkinji döwri gutaran mahaly başlanandygyny kabul etsek, onda ol 1840-njy ýylyň 11-nji awgustynda tamamlanar; şol wagtda Konstantinopoldaky Osman güýjüniň döwürmegine

garaşyp bolar. Munuň hem hakykatdan-da şeýle boljakdygyna ynanýaryn.’—Josiah Litch, Signs of the Times we Expositor of Prophecy neşirlerinde, 1840-njy ýylyň 1-nji awgusty.”

“Takyk bellenen wagtynda Türkiýe öz ilçileri arkaly Ýewropanyň birleşen döwletleriniň goragyny kabul etdi we şeýlelik bilen özüni hristian milletleriniň gözegçiligi astyna goýdy. Bu waka pygamberlikdäki önünden aýdylan sözi edil takyk ýerine ýetirdi. Bu ýagdaý mälüm bolanda, köp sanly adam Milleriň hem-de onuň egindeşleriniň kabul eden pygamberlikleri düşündiriş ýörelgeleriniň dogrudygyna ynandy, we geljek baradaky herekete ajaýyp bir itergi berildi. Bilimli hem-de jemgyýetde orun-alan adamlar, Milleriň garaýyşlaryny wagyz etmekde-de, neşir etmekde-de onuň bilen birleşdiler, we 1840-dan 1844-e çenli bu iş çalt ýaýrady.” The Great Controversy, 334, 335.

Liçiň ’38-nji ýyldaky önünden aýtmasy we onuň düzedilen ’40-njy ýyldaky garaýşy, onuň 1-nji awgustda — düzedilen önünden aýtmadan on gün ön — ýazyp giden soňky beýannamasyny öz içine alýar. Hut şol önünden aýtmanin amala aşmagy dünýäni Mukaddes Kitap pygamberlikleriniň dogry usulyýeti barada ynandyrdy. Gadymy Ysraýylyň dikelişini alamatlandyran otuz sekiz ýyl Gyzył deňzden geçişden başlap, Kadeşdäki ilkinji gozgalaňa çenli bolan iki ýyly hem öz içine alýardy.

Meniň şöhratymy we Müsürde hem-de çölda görkezen gudratlarymy gören, indi bolsa meni on gezek synap, sesime gulak asmadyk şol adamlaryň hiç biri, olaryň atalaryna ant içip wada beren ýerimi asla görmez; maňa garşy baş göterenleriň hiç biri-de ony görmez. Sanlar 14:22, 23.

Şol gozgalaň on synagyň in soňkusy hökmünde tanalýar. On synagdan ybarat iki ýyllyk synag döwri, çölde geçen otuz sekiz ýyla goşulyp, 1838-nji we 1840-njy ýyllary görnüşledi, hem-de 1840-njy ýylyň içinde on günlük bir döwür bardy.

1299-njy ýylyň 27-nji iýulynda Osman bilen Yslamyň beýgelişiniň başlangyç nokady 1337-nji ýylda dört ýyllyk gabaw bilen tamamlanýan otuz sekiz ýyllyk döwri başlaýar. 1299-njy ýylyň 27-nji iýuly taryhçylaryň Osman imperiýasynyň beýgelişiniň başlangyç nokady hökmünde kesgitleýän iki ädimiň birinjisi boldy, ikinji ädim bolsa 1301-nji ýyl boldy. 1299 we 1301-nji ýyllarda Nikomediýa we Nikeýa söweşleriniň iki ädimi 1838 we 1840-njy ýyllary nusgalaýar. Pygamberligiň başlangyjy ahyrnyň şekillendirýär.

Nikomediýa hem-de Nikeýa öz degişli taryhlarynda gündogar Rimiň paýtagty hökmünde wagtlaýyn hyzmat etdiler. Elbetde, ahyrsoňy Konstantinopol 330-njy ýyldan 1453-nji ýyla çenli gündogaryň paýtagty boldy. Nikomediýa bilen Nikeýa Konstantinopolyň ýykylmagyny nusgalandyryr; olaryň ählisi Yslamyň gabawlary netijesinde ýykyldy, bu gabawlar Yslamyň ilki bilen şol çägi öz gözegçiligine alýan, soňra bolsa paýtagt şäherini ele geçirýän bir ýörişiň jemini alamatlandyrdy.

1333-nji ýyldan 1337-nji ýyla çenli bolan ilkinji dört ýyllyk gabaw, pygamberligiň tamamlanan döwri bolan 1449-njy ýyldan 1453-nji ýyla çenli geçen dört ýyly aňladýar. Üç yüz togsan bir ýyl on baş gün soň, 1299-njy ýylyň 27-nji iýuly we 1449-njy ýylyň 27-nji iýuly baradaky taryhyň alfa taryhynda görkezilişi ýaly, “otuz sekiz we kyrk” häsiýetlerinde beýan edilen pygamberlik güýji

astynda Milleritler “turup başlanlarynda”, Yslam saklanyp goýulýar. Yslamyň ýokary galşy hem-de Hudaýyň ahyrky günlerdäki habarchylarynyň ýokary galşy, 38 bilen 40-nyň san gatnaşyklaryndan gurlan san nyşanynda görkezilýär.

Hezekieliň otuzyň ýedinji babynda Yslam gündogar şemalynyň habarydyr; ol öli, gurak süňklere üflenýär, olar bolsa kuwwatly bir goşun bolup aýaga galarlar. Hezekieliň habary gelende, 1838-nji we 1840-njy ýyllaryň Millerçi taryhynda bolşy ýaly, aýaga galmak başlaýar. Şol habar 11-nji sentýabrda geldi, hem-de ýakyn wagtda geljek ýekşenbe kanuny wagtynda şol süňkler kuwwatly bir goşun bolup aýaga galarlar. Ahyrzamanda Hudaýyň goşunyň ýeňiji ybadathana hökmünde direldilmegi 1838-nji we 1840-njy ýyllar bilen nusgalanýar. 11-nji sentýabrdan ýekşenbe kanunyna çenli döwür 1840-njy ýyldan 1844-nji ýyla çenli döwür bilen nusgalandyrylýar, emma ol şol bir wagtyň özünde 2023-nji ýylyň 31-nji dekabryndan Naşwiliň ot toplaryna çenli bolan döwri hem nusgalandyryýar.

Gündogar Rim

Konstantin birinjiniň (Beýigiň) imperiýany bölmeginden başlap, iň soňky Konstantine çenli döwür Gündogar Rimiň pygamberlik taryhyny aňladýar. Şonuň üçin bu pygamberlik döwri, olaryň adynda görkezilişi ýaly, pygamberlik ýa-da nyşanlaýyn bir ata we bir ogul bilen belliklenendir, emma Konstantin Beýik bilen on birinji Konstantiniň arasynda gönüden-göni gan nesilbağy bolmady. Şeýle hem birinji we iň soňky Konstantin pygamberlik taýdan alfa we omega nyşanlary hökmünde görkezilýär, hem-de ata (alfa) Konstantinopoly paýtagt hökmünde saýlady, ogul (omega) bolsa Konstantinopol paýtagt bolmakdan galan wagty gabawda heläk boldy. Gündogar Rimiň pygamberlik döwri birinji we iň soňky Konstantin bilen belliklenendir. 1299-njy ýylyň 27-nji iýulynda başlanan 150 ýyllyk döwür 38 ýyllyk bir döwri öz içine alýar we 4 ýyllyk bir gabaw bilen tamamlanýar. Şol gabaw 1449-njy ýyldan 1453-nji ýyla çenli döwri nusgalady. Nikomediýa ýörişi bir çäkleriň basylyp alynmagy bilen başlap, şol çäkleriň paýtagtynyň basylyp alynmagy bilen tamamlandy. Birinji we iň soňky Konstantinde bolşy ýaly, Nikomediýanyň basylyp alynmagy bir ata (birinji) bilen başlap, bir ogul (iň soňky) bilen tamamlandy.

Dört ýyl

Bir ýüz elli ýylyň başlangyç döwründäki dört ýyllyk gabaw, 1449-njy ýylda soňky Konstantiniň peseldilmeginden başlap, 1453-nji ýyla çenli, ýagny Konstantinopolyň gabalyp ýykylandan öňki dört ýyla alyp bardy. Ikinji waýy aňladýan, üç ýüz togsan bir ýyl we on baş günden ybarat bolan wagt pygamberligi 1449-njy ýylyň 27-nji iýulynda başlady we 1840-njy ýylyň 11-nji awgustynda tamamlandy. Şol senäniň özi, uýa Waýtyň Hudaýyň gudratynyň şöhratly ýüze çykması diýip atlandyran dört ýyllyk döwrüniň başlangyjyny belleýär.

“Üçünji perişdäniň habarynyň yglan edilmegine goşulan perişde bütin ýer ýüzüni öz şöhraty bilen nurlandyrmalydyr. Bu ýerde bütindünýä gerimli we öň görülmedik gudratly güýçdäki bir iş önünden aýdylýar. 1840–44-nji ýyllaryň advent hereketi Hudaýyň güýjüniň şöhratly bir ýüze çykması boldy; birinji perişdäniň habary dünýäniň her bir missionerlik nokadyna ýetirildi, käbir ýurtlarda bolsa on altynjy asyryň Reformasiýasyndan bäri islendik ýurtda görüleninden hem beýik dini gyzyklanma boldy; emma bular üçünji perişdäniň soňky duýduryşy astyndaky

kuwwatly hereket tarapyndan hem aşylmalydyr.” Beýik Göreş, 611.

Yslam 1840-njy ýylyň 11-nji awgustynda saklanypdy, we Pentikostda Mukaddes Ruhun inmegi bilen hem-de 9/11-de üçünji hasradyň Yslamy tarapyndan Nýu-Ýorkun “beýik binalary” urlanda Ylham 18-däki gudratly perişdäniň inmegine laýyk gelýän dört ýyllyk döwür bardy. 9/11 ýüz kyrk dört münün möhürleniş wagtynyň başlangyjyny belleýär. Möhürleniş wagt döwrüdir, we möhürleniş döwrüniň soňy şol döwrüň başlangyjynyň häsiýetlerini özünde saklaýar. Mesih 9/11-de inende, ol 2023-nji ýylyň 31-nji dekabrynda, möhürlenişin ahyrky döwri başlananda, iki şaýady direktmek üçin inýän Mikaýylyň nusgasy boldy.

Ninowanyň söweşi bolan açar, 1453-nji ýyla çenli gündogar Rimi ýykjak Yslamyň dürli goýberilişlerini aňladýar. Onunjy aýatyň “baş aýy” bolan ýüz elli ýylyň içinde, başlangyç hem-de ahyr dört ýyllyk döwri öz içine alýar. Şol iki dört ýyllyk döwür, Mesihniň “bütün ýeri Öz şöhraty bilen ýagtyldajak” 1840-dan 1844-e çenli dört ýyllyk döwri alamatlandyran üç ýüz togsan bir ýyl we on baş günün tamamlanmagy bilen baglanyşýar. 1844-nji ýylda pygamberlik wagtynyň ulanylmagy bes edildi, çünki wagt “indi wagt bolmaz” diýlip ygılan ediljekdi.

Hem asmanlary, olaryň içindäki zatlary, ýeri, onuň içindäki zatlary, deňzi we onuň içindäki zatlary ýaradan, ebedilik ýaşayan tarapyndan ant içip, wagtyň indi bolmajakdygyny aýtdy. Ylham 10:6.

1333-dan 1337-ä çenli, 1449-dan 1453-e çenli, 1840-dan 1844-e çenli

Dörtýyllyk döwürleriň şol üç hatary 11-nji sentýabrda Ýekşenbe kanunyna çenli bolan möhürleniş wagty bilen gabat gelýär, şeýle hem olar 2023-nji ýylyň 31-nji dekabryndan başlap, Naşwiliň ot toplaryny ýetirmek üçin Yslam ýene-de boşadylýança görkezilýän 11-nji sentýabrda Ýekşenbe kanunyna çenli bolan fraktal bilen hem gabat gelýär.

2023-nji ýylyň 31-nji dekabryndan Neşwiliň ot toplaryna çenli bolan pygamberlik fraktaly, hemmesi 9/11-den ýekşenbe kanunyna çenli dowam edýän möhürleniş wagty bilen gabat gelýän, dört ýyldan ybarat üç pygamberlik döwri arkaly nusgalandyryldy. Şeýlelikde, 2023-nji ýylyň 31-nji dekabryndan Neşwile edilen hüjüme çenli bolan taryhy dört şaýat kesgitleýär, we bu şaýatlaryň hersi üçin “açar” bolan zat Niniwanyň söweşidi. 1333, 1449, 1840 we 9/11 — bularyň hemmesi öwrülişik pursatlary, ýagny “açarlar” boldy.

Geçmişin taryhyndan öwrenilmeli sapaklar bar; we hemmeleriň Hudaýyň häzirki wagtda-da öz işini hemişe nähili alyp barмыш bolsa, şol bir ugurlar boýunça alyp barýandygyna düşünmegi üçin ünsi şulara çekilýär. Onuň eli häzirki wagtda-da Öz işinde hem-de halklaryň arasynda, edil hoş habar ilkinji gezek Eremde Ada wagyz edilenden bari bolşy ýaly, aýdyň görünýär.

“Halklaryň we ybadathananyň taryhynda öwrülişik pursatlary bolan döwürler bar. Hudaýyň tagdyrynda bu dürli synagly pursatlar ýetende, şol wagt üçin ýagtylyk berilýär. Eger ol kabul edilse, ruhy ösüş bolýar; eger ol ret edilse, ruhy pese gaçýş we heläkçilik onuň yzyndan gelýär. Reb öz Sözünde hoş habaryň işjeň hüjüm ediji işini, onuň geçmişde nähili alnyp barlandygyny we geljekde, hatda Şeýtanyň güýçleriniň özläriniň in soňky täsin hereketini amala aşyryjak jemleýji göreşine çenli nähili alnyp baryljakdygyny açyp görkezdi.” Bible Echo, August 26,

Nikomediya

284-nji ýylda imperator bolandan soň, 293-nji ýylda Diokletian imperiýany kanuny taýdan Gündogara we Günbatara bölüp, Tetrarhiya ulgamyny döredende, Nikomediýany Rim imperiýasynyň gündogar paýtagty hökmünde saýlady. Nikomediya birnäçe onýyllyklaryň dowamynda Gündogardaky baş dolandyryş we harby paýtagt bolup hyzmat etdi. Beýik Konstantin hem täze paýtagty golaýdaky Wizantiýada gurmak kararyna gelmezinden ozal ony özüne esas hökmünde peýdalandy (ol 330-njy ýylda onuň adyny Konstantinopol diýip üýtgetdi).

Konstantinopol baş paýtagta öwrülenden soň hem, Nikomediya Marmara deňziniň gündogar kenarynda strategik taýdan amatly ýerleşen iri sebit merkezi bolmagynda galdy. Şonuň üçin ol Rim ýa-da Konstantinopol ýaly hemişelik paýtagt bolmadyk bolsa-da, Rim taryhynyň möhüm geçiş döwründe Nikomediya resmi taýdan gündogar paýtagty diýlip bellenipdi. Ýüz elli ýylyň başynda gündogar Rimiň bir paýtagty basylyp alynýar, ahrynda-da gündogar Rimiň bir paýtagty basylyp alynýar. Bu basyp alyşlaryň ikisi hem gabaw bilen baglanyşyklydy.

Diokletian

Imperator Diokletian 293-nji ýylda Tetrarhiya ulgamyny durmuşa geçireninde, Nikomediýany Rim imperiýasynyň gündogar paýtagty hökmünde resmi taýdan belledi. Tetrarhiya ulgamy imperiýanyň günbatar we gündogar bölünişiginden ybaratdy; gündogar hem-de günbatar taraplaryň hersinde “tetrarhiya” sözi bilen aňladylýan dört sanylygy emele getirmek üçin bir uly imperator (Augusti) we bir kiçi imperator (Sezar) bardy.

Alfa we Omega

Diokletian Smyrna ýygnaşynyň omega nyşanydyr, Nero bolsa alfa nyşanydyr. Beýik Konstantin Pergamos ýygnaşynyň alfa nyşanydyr, Ýustinian bolsa omega nyşanydyr.

Rimiň gündogar we günbatar böleklere «kanuny» bölünmegi (uzaga çekmedik bolsa-da) Diokletian tarapyndan amala aşyryldy, Rimiň gündogar we günbatar böleklere pygamberlik taýdan bölünmegi bolsa Konstantin tarapyndan amala aşyryldy. Smyrna bilen şekillendirilen yazarlanmagyň ikinji nyşanlaýyn ybadathanasynyň taryhynyň dowamynda Rim kanuny taýdan gündogar we günbatar böleklere bölündi, Pergamos bilen şekillendirilen ylalaşygyň üçünji nyşanlaýyn ybadathanasynyň taryhynda bolsa Rim pygamberlik taýdan gündogar we günbatar böleklere bölündi. 293 alfa boldy, 330 omega boldy, we b. e. 330-njy ýylyň 11-nji maýynda Beýik Konstantin Konstantinopoly imperiýanyň paýtagty hökmünde bagyş etdi.

Diokletian tarapyndan 293-nji ýylda amala aşyrylan kanuny bölünişik, ondan soň ýüze çykan raýat urşy sebäpli 313-nji ýylda Milanyň Permanyna çenli dargady; şol ýylda gündogaryň Konstantini bilen günbataryň Lisiniýusy Hristiançylygy kanunlaşdyran Milanyň Permanyny neşir etdiler we netijede Tetrarhiýany — dört özara utgaşdyrylan hökümdaryň ulgamyny, ol bolsa iki esasy güýjüň (Günbatarda Konstantin we Gündogarda Lisiniýus) arasyndaky göreşe çöken ulgamy — iş ýüzünde soňlandyrdylar. Çöküşe ýol açan kanuny bölünişik, bölünişikden bölünişiğe çenli ýigrimi

ýyllyk döwri aňladýar, we iki bölünişik hem ulgamyň çökmegine sebäp boldy.

Smyrna ýygnagy miladynyň 64-nji ýylynda Neron bilen başlandy; şol wagt Rimiň beýik ýangyny Neron tarapyndan, ýangyny başlatmakda günälän hristianlary yzarlamak üçin ulanyldy. Neron yzarlamanyň başlangyjyny alamatlandyrýar hem-de ahyrky günleriň soňky yzarlamasynyň nusgasydyr. Şol soňky yzarlama synag möhletiniň tamamlanmagyna çenli dowam edýär; şonda papalyk häkimiýeti öz soňuna ýetýär we oňa kömek edýän hiç kim bolmaz. Şeýlelikde, yzarlamanyň ilkinji döwri Rimiň ýandyrylmagy bilen başlandy we ol Rimiň ýandyrylmagy bilen tamamlanýar.

Sen gören wagşyň üstündäki on şah, şolary jelepden ýigreneler; ony haraba we ýalaňaç ederler, onuň etini iýerler we ony otda ýakarlar. Ylham 17:16.

Smirna ýygnagy beýik Rim ýangynynyň hristianlary yzarlamak üçin Nero tarapyndan ulanylan, üstesine-de Neronyň şol ýangyny hristianlar başlatdy diýip günälän 64-nji ýylda Nero bilen başlandy. Iki ýüz elli ýyl geçenden soň ol 313-nji ýylda Milan permany bilen tamamlandy. Bu “perman” Diokletianyň imperiýany kanuny taýdan bölmegi bilen başlanan ýigrimi ýyllyk döwrüň soňy boldy, şeýle hem Nero bilen başlanan Smirnanyň iki ýüz elli ýyllygynyň hem soňy boldy. Smirna ýygnagy we Nero arkaly şekillendirilen iki ýüz elli ýyllyk yzarlanma Diokletian tarapyndan getirilen in agyr yzarlanmanyň on ýylyny-da öz içine alýardy. Şol on ýyllyk yzarlanma Diokletianyň imperiýany 293-nji ýylda kanuny taýdan bölmegi bilen başlanan ýigrimi ýylynyň soňky ýarysydy. Diokletianyň 293-nji ýylda imperiýany gündogar we günbatar böleklere kanuny taýdan bölmeginden iki on ýyllyk döwürden düzülen ýigrimi ýyllyk bir döwür başlandy.

Diokletian imperiýany kanuny taýdan gündogar we günbatara böl-di; şeýlelikde ol Konstantin tarapyndan amala aşyrylan pygamberlik bölünişiginiň nyşanly görnüşi boldy. Diokletiýanyň bölünişi gündogar we günbatar boýunça boldy, emma ol gündogarda iki hökümdardan we günbatarda hem iki hökümdardan ybaratdy. Her sebit üçin bir esasy we bir ikinji derejeli hökümdar bardy. 303-nji ýylyň 23-nji fewralynda Diokletian hristianlara garşy birnäçe “permanyň” ilkinjisini çykardy; bu Beýik Yzarlamanyň başlanandygyny belläp geçdi, (oňa Diokletian Yzarlamasy hem diýilýär), ýagny Rim imperiýasyndaky hristianlara garşy edilen yzarlamalaryň in gazaby hem-de in giň gerimlisi.

Smyrnadaky ybadathananyň perişdesine ýaz: «Ölüp, ýene dirilen ilkinji we soňky şeýle diýýär: Seniň işleriňi, müşakgatlaryňy we garyplygyňy bilýärim, (emma sen baýsyň), şeýle hem özlerini ýehudy diýýän, emma beýle bolman, Şeýtanyň sinagogasy bolanlaryň küfürlerini bilýärim. Çekmeli boljak zatlaryňdan hiç birinden gorkma: ine, iblis synalyp görülmegiňiz üçin aranyzdan käbirleriňizi zyndana atar; on gün müşakgat çekersiňiz. Ölüme çenli wepaly bol, şonda Men saňa ýaşayşyň täjini bererin. Gulagy bolan, Ruhuň ybadathanalara näme diýýändigini eşitsin; ýeňýän ikinji ölümiň zyýanyna duçar bolmaz». Ylham 2:8–10.

Uly yzarlama Diokletianyň mirasdarlarynyň (esasan hem Galeriusyň) döwründe 313-nji ýyla çenli dowam etdi; şol ýylda ol Milan Permanamy bilen tamamlandy. Nero, Smyrna ybadathanasy bilen aňladylýan pygamberlik döwrüniň omega yzarlamasy hökmünde Diokletianda öz görnüşini tapan yzarlamanyň alfa nyşanydyr. Bu yzarlama gündogaryň Konstantini bilen günbataryň Lisiniýiniň

arasyndaky syýasy nika hem-de ylalaşyk bilen jemlendi. 313-nji ýylyň fewralynda Konstantin bilen Lisiniý Milan şäherinde duşuşyp, imperiýanyň bütin çäginde mesihçilere (we beýlekilere) dini çydamlylygy berýän Milan Permanamyny çykardylar. Syýasy bileleşiklerini berkitmek üçin Lisiniý şol duşuşygyň dowamynda ýa-da onuň töwereginde Konstantiniýanyň (Konstantiniň öweý uýasy) bilen nikalaşdy. Bu nika rimlilere mahsus nusgawy syýasy bileleşik bolup, iki imperatoryň arasyndaky ylalaşygy pugtalandyryp, köp ýyllap dowam eden raýat urşundan soň imperiýany wagtlaýynça durnuklaşdyrmaga ýardam etdi. Bu bileleşik uzak dowam etmedi. Soňra Konstantin bilen Lisiniý biri-biri bilen söweşdiler, we Konstantin 324-nji ýylda Lisiniýi ýeňip, ýeke-täk hökümdar boldy.

Nerondan Konstantine çenli iki yüz elli ýylyň Smyrna degişli pygamberlik döwri amala aşdy, we 313-nji ýylda ylalaşygyň ýygnagy bolan Pergamos ýygnagy başlady; ol 538-nji ýylda Thyatira ýygnagy bilen tamamlandy. Smyrnanyň iki yüz elli ýyly yzarlama döwrüni aňladýardy, we bu umumy döwrüň ahýrynda Diokletianyň yzarlamaşy Ylham kitabyndaky “on günü”ni (on ýyly) ýerine ýetirdi; bu ýerde yzarlamanýň iň agyr döwri umumy döwrüň fraktalyny aňladýar. On ýyl iki yüz elli ýylyň fraktalydyr. Şol on ýyl Neronyň yzarlamaşynyň omegasyny aňladýar, we olaryň ahýrynda imperiýanyň gündogar we günbatar bolup omega bölünişi boldy.

Nikalaşmak we Aýrylyşmak

Smyrna 64-nji ýylda Rimiň ýandyrylmagy bilen başlady we iki yüz elli ýyldan soň, 313-nji ýylda, Milan Permany we gündogar bilen günbataryň syýasy nikasy bilen tamamlandy. Yzarlaýyşlygyň on ýyllyk fraktaly 303-nji ýylda başlady we 313-nji ýylda Milan Permany hem-de gündogar bilen günbataryň syýasy nikasy bilen tamamlandy. Diokletian tarapyndan 293-nji ýylda gündogar bilen günbataryň kanuny taýdan bölünmegi bilen başlanan ýigrimi ýyllyk döwür 313-nji ýylda gündogar bilen günbataryň syýasy nikasy bilen tamamlandy. 313-nji ýylda gündogar bilen günbataryň arasynda baglaşylan nikalaşyk şertnamasy 324-nji ýylyň aýrylyşygy bilen tamamlandy; şol wagt Konstantin günbataryň Liciniýasyny ýeňip, Rimiň ýeke-täk hökümdary boldy. 324-nji ýylyň pygamberlik ähmiýetli aýrylyşygy 321-nji ýylda kabul edilen ilkinji ýekşenbe kanunyndan üç ýyl soň boldy.

313-nji ýyldan 330-njy ýyla çenli bolan on ýedi ýyl syýasy nika ýagdaýyny, Smyrna we Nero bilen aňladylan yzarlamanýň soňuny, hem-de Pergamos bilen aňladylan ylalaşyk ybadathanasynyň başlangyjyny görkezýär. 313-nji ýylda, nikada, Pergamosyň başlanmagy, 321-nji ýylda ilkinji ýekşenbe kanuny bilen başlanan yzarlamanýň başlangyjy bilen dowam etdi. Ondan soň 324-nji ýylyň pygamberlik aýrylyşy geldi; bu aýrylyş Konstantiniň astynda gündogar bilen günbatary bir imperiýa getirdi. Alty ýyl soň, 330-njy ýylda gündogar bilen günbatara bölünüş pygamberlik taýdan gaýtadan gaýtalandy. Şol on ýedi ýyl, Pergamos ybadathanasynyň alfa döwrüni aňladýar; bu döwür 538-nji ýylda Thyatira ybadathanasy pygamberlik taryhyna girýänçä dowam etmelidi. Şol alfa döwri 330-njy ýyldan 538-nji ýyla çenli döwriň ahýrynda omega taryhyny aňladardy. Pergamosyň omega taryhy 496, 508 we 533-nji ýyllaryň döwrüni aňladýar.

On ýedi ýyl

Rafiya söweşiniň Ptolemeýi “on ýedi ýyl” höküm sürdi, we Rafiýa söweşi bilen Paniý söweşiniň arasynda “on ýedi ýyl” bardy. Şol on ýedi ýyl nyşanlaýyn taýdan 313-den 330-a çenli bolan on ýedi ýyl bilen gabat gelýär. Neronyň Smirna degişli iki ýüz elli ýyly Pergam ybadathanasynyň ilkinji on ýedi ýylyna alyp bardy we b.e. öň 457-nji ýylda üçünji perman bilen başlanan, Danyýeliň sekizinji babyň on dördünji aýatyndaky 2300 ýylyň başlangyç nokady bolan hem-de Adventizmiň esasy we merkezi sütünini emele getirýän iki ýüz elli ýyl bilen baglanyşýar. Iki ýüz elli ýyla degişli iki şaýat 1776-njy ýylda başlap, şu ýyl 2026-da tamamlanýan, Mukaddes Kitap pygamberliginiň altynjy patyşalygynyň iki ýüz elli ýyly bilen gabat gelýär.

Adwentizmiň önbaşçylary 313-nji ýyldan 330-njy ýyla çenli bolan on ýedi ýyly görmediler ýa-da oňa düşünmediler, çünki 1844-nji ýylda olar heniz ýedinji günün Şenbesi ýa-da Günüň günü baradaky meselä hem düşünmeýärdiler. Şeýle-de bolsa, olar Ylham kitaby 9:10-daky ýüz elli ýyly tanadylar, we ol 1840-njy ýylyň 11-nji awgustynda tamamlanan üç ýüz togsan bir ýyl we on bäş güne alyp baran bir döwrüň başlangyç nokady boldy. Şol düşünje Hudaýyň gudratynyň kuwwatly “aýan bolşuny” dörettdi.

Öňdebaryjylar Ylham kitaby dokuzynjy bapda ýüz elli ýylyň ikinji döwri bardygyny tanamadylar. Olaryň esas goýujy düşüňjesi Ylham kitaby dokuzynjy bapy baradaky “täze ýagtylygyň” onuň üstünde gurlan binýadyny emele getirýär. Şol ýagtylyk Ninäwe söweşiniň “açary” arkaly açylýar. Şol “açar” pygamberlikleri öwrenýän bir talyba Daniýel we Ylham kitaplarynda görkezilen Mukaddes Kitap pygamberliginiň ähli patyşalyklaryny tanamaga mümkinçilik berýär. Wawilon, Midiýa-Pars, Gretsia, Selewkiler we Ptolemeýler imperiýalary, Muhammetiň patyşalygy, we has-da ähmiýetlisi, ol diňe bir Rim imperiýasynyň däl, eýsem gündogar we günbatar Rimiň patyşalyklarynyň, şeýle hem Amerikanyň Birleşen Ştatlarynyň (ýalan pygamberiň), papalygyň (haýwanyň) we Birleşen Milletler Guramasynyň (aždarhanyň) ýüze çykyşyny we ýykylyşyny kesgitlemek arkaly Rim imperiýasyny has-da ulaldyp görkezýär. Bu patyşalyklaryň ähli ýüze çykyşlary we ýykylyşlary ahyrsoňy dünýäni Armageddona getirýän aždarhanyň, haýwanyň we ýalan pygamberiň hereketlerine şaýatlyk edýär. Şol hereket Daniýel kitabynyň on birinji babynyň soňky alty aýatynyň içinde görkezilendir, we şol hereketiň başlangyjy kyrkyna aýatyň gizlin taryhynda görkezilendir.

Ninewanyň söweşi soňky döwür wakalarynyň yzygiderliliginde Rim imperiýasynyň, gündogar we günbatar Rimiň patyşalyklarynyň hem-de papalyk Rimiň şaýatlyklaryny sazlaşdyrmak üçin pygamberlik salgysynyň nokadyny berýär. Şeýlelik bilen, Ninewanyň söweşi Rimiň dürli pygamberlik şaýatlyklaryny doly aýdyňlaşdyrýan açardyr, we Daniýel on birinji bap, on dördünji aýata görä, görüşi berkarar edýän hem Rimdir. Şol ugurlary bir ýere jemleýän açar Ninewanyň söweşidir.

Geljekki makalamyzda Ylhamyň dokuzynjy babyndaky hasratlara degişli öňki baş makalany bir ýere jemläp başlarys.